

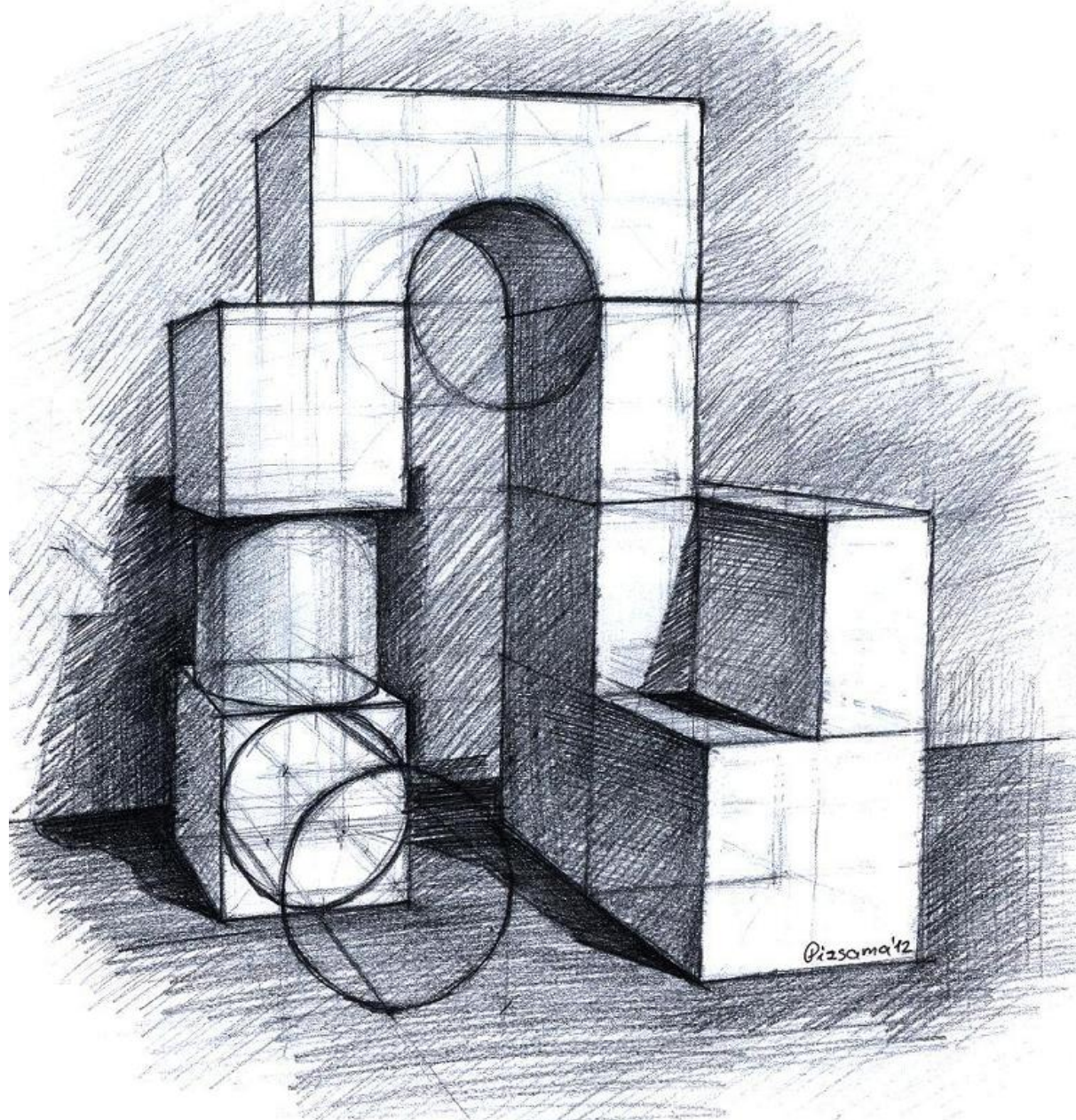
Molnár Zsolt

A SZABADKÉZI RAJZOLÁS

I. fejezet: BEVEZETÉS A SZABADKÉZI RAJZOLÁS TUDOMÁNYÁBA

A „Pizsama módszer”

„A művészet ott kezdődik, ahol a mesterség véget ér.”

Előszó

Véleményem szerint a szabadkézi rajzolás tanítható. Az igaz, hogy vannak tehetségesebb és jobb érzékű emberek, akik velük született képességeik révén előnyben vannak a többiekkel szemben, de a képzőművészetben is, csak úgy, mint a sportban a szorgalommal és a tudatos felkészüléssel jelentős eredményeket lehet elérni. A szorgalommal tovább el lehet jutni, mint csak a tehetséggel szorgalom nélkül!

A képzőművészetben szabályszerűségek vannak. Az erről eddig megszerzett ismeret és összegyűjtött tudás mindenki számára elérhető, megérthető, tanulható, elsajátítható. Ezen ismeretek birtokosait lehet mestereknek tekinteni, aki pedig magasabb szinten űzi majd a mesterséget és művészetet is teremt majd.

A szabadkézi rajz tanulása mindenki számára fontos, mert egyrészt a vizuális kultúra megértésének egyik fontos eszköze, másrészt pedig azért szükséges, mert bizonyos oktatási intézményekbe való bejutáshoz feltétel a sikeres rajz alkalmassági vizsga letétele. Erre a vizsgára nem szabad felkészületlenül odamenni, mert ettől függ az, hogy valaki a választott pályán elindulhat-e, vagy nem. Az alkalmassági vizsgákon azt nézik, hogy a felvételiző rendelkezik-e azokkal a rajzi alapokkal, amelyekre az oktatás során már építeni lehet majd.

Természetesen a rajz felvételi vizsgára való megfelelő felkészülés nem csak a bejutáshoz szükséges elengedhetetlenül. Ha már felvettek, akkor az adott intézményben a tanulmányok során is kell a megfelelő rajztudás. Büszkén mondhatom, hogy sok olyan tanítványom van, akik elég gyenge rajztudással jöttek hozzám, de a felkészítésnek és a szorgalmuknak köszönhetően annyit fejlődtek, hogy nem csak felvételt nyertek főiskolára, egyetemre, hanem ott a rajzos tantárgyakból már az első félév végén benne voltak az elitben.

Ezeket a sorokat két művészeti diploma megszerzése és évtizedes rajztanári tevékenység tapasztalatai után írom.

Az elemző, logikát és párhuzamokat kereső, rendszereket felállító gondolkodásmódom valószínűleg két mérnöki diplomámnak is köszönhető.

Az oktatási anyag fokozatos, lépcsőzetes felépítése és a szorgalmas gyakorlás fontosságának hangsúlyozása pedig elképzelhető, hogy a kyokushin karatében eltöltött 30 év és a megszerzett 2. dan mesterfokozatom esszenciája is.

Mire számíthatsz az oktató anyagaimban?

Az egy évtizede futó rajz felvételi előkészítő tanfolyamaim tematikája alapján foglalom írásba és illusztrálok rajzokkal a tananyagot.

A szabadkézi rajz tanulását két fontos területre bontom:

1. **elmélet**
2. **gyakorlat**

Egyik nincs a másik nélkül. Csak fejben elgondolva nem jön létre rajz, gondolkodás nélkül pedig nem lesz jó a rajz!

Az oktató anyagomban és a rajztanfolyamaimon megpróbálom megértetni a szabadkézi rajzolás alapvető szabályait, logikáját, rendszereit.

Az elméleti anyaghoz gyakorlati feladatokat adok, ami által megérthetővé válik az elmélet, valamint a feladatok megrajzolásával tulajdonképpen megtörténik a tanulás és a fejlődés.

Ebben az oktató anyagban nem az a célom, hogy képeskönyvet állítsak össze. Csak annyi saját rajzot szeretnék beletenni ebbe az anyagba, amennyi a megértéshez szükséges, megfelelő viszonyítási alapot biztosít ahhoz, hogy milyen szintre kell eljutnod és persze motivációt ad a szorgalmas, állhatatos munkához!

A rajzaimnál nem arra törekedtem, hogy letisztított, steril látványrajzokat készítsék, hanem a legtöbb rajzomnál szándékosan erősebbre rajzoltam meg a helyes rajz létrehozásához elengedhetetlenül szükséges szerkesztő vonalakat. Törekedtem arra, hogy kimondottan tanulmány jellegű rajzokat láthass azért, hogy minél jobban megértsd a rajzolás folyamatát, a rajban létrejövő rendszereket, összefüggéseket. Ha ezek miatt az oktató jellegű rajzok miatt esetleg kételyeid merülnek fel a rajzi tudásommal kapcsolatban, akkor nyugodtan nézd meg a többi honlapomon (www.apdc.hu, www.rajzelokeszito.hu, stb.) megtalálható más rajzaimat, festményeimet, kerámiáimat, stb.

Mint oktatónak, tanárnak az a célom, hogy sokkal jobb rajzokat készíts, mint én! Nekem ez lenne az igazi siker!

Meg kell jegyeznem, hogy első olvasásra az általam leírtak közül, lesznek olyan dolgok, amik nehezebben, vagy egyáltalán nem lesznek érthetők annak, aki most kezd el a rajzzal foglalkozni. A rajzolás egy nagy rendszer, aminek minden összefüggését nem tudom minden gondolatomnál egyszerre elmagyarázni, példákkal illusztrálni, de bízom abban, hogy egyszer csak kezdenek majd összeállni a dolgok benned is!

Vágjunk bele!

Hogyan kezdjük rajzolni tanulni?

A tudatos szabadkézi rajzolás tanulása a „kockológiával” kezdődik. Szerintem ez a témakör a szabadkézi rajzolás „Alfája és Omegája”.

„Alfája”, mivel igazából ez a kezdet. A kockológiával meg lehet tanulni mindazt, ami az alapját képezi a helyes rajzolásnak, a tér- és valóságbrázolásnak.

Sokan vannak, akik a rajzolással foglalkoznak valahogyan, valamilyen szinten. Rajzolgatnak ezt-azt, úgy érzik, hogy jól rajzolnak, sőt a sokszor laikus környezetük is ezt mondja. Számukra mindig visszalépésnek és unalmasnak tűnhet a kockológiával foglalkozni. Sőt még csalódásban is lehet részük, mert a kockológiában nagyon hamar megmutatkoznak a rajzi hiányosságok.

Pont ezért a kockológia a rajzolás „Omegája”, vége is. A kockológia egyértelmű, pontos, könyörtelen visszatükrözése a rajzi tudásnak.

Nézzünk rá egy példát! Tegyük fel, adok egy otthoni feladatot, hogy rajzolj le egy krumplit és egy kockát! Megrajzolod és hozod nekem a rajzokat megmutatni. A krumplira nem tudok majd mit mondani, mint azt, hogy tökéletes munkát végeztél? Miért? Mert végtelen sok krumpli van és mivel nem látom az eredetét, csak a róla készült rajzot, ezért nem tudom összehasonlítani őket.

Mi van a kockával? Ha nem tökéletes a kockád, akkor kíméletlenül kaphatod a kritikát. Hogyan lehetséges ez? Hát úgy, hogy még ha nem is látom azt a kockát, amit te lerajzoltál, én mégis tudom, hogy milyen a kocka. Ismerem az összes tulajdonságát magának a térbeli testnek, tudom a perspektivikus ábrázolás szabályait és birtokában vagyok olyan rajzi fogásoknak, eszközöknek, eljárásoknak, amivel képes vagyok megrajzolni a szinte tökéletes kockát. A megtanult, birtokomban lévő tudás segítségével pedig pontról pontra tudom ellenőrizni a rajzot is, még ha nem is látom az eredeti térbeli testet.

Tehát a lényeg az, hogy olyan témát választok a rajz tanulásához, amelyre szabályok érvényesek, a szabályok szóban egyértelműen megfogalmazhatók, megérthetők, taníthatók, tanulhatók, begyakorolhatók, ezáltal rutinosan alkalmazhatók.

Azt szoktam mondani a tanítványaimnak, hogy úgy kell kielemezni és megfogalmazni a beállítás látványát, hogy az akár telefonon keresztül elmondható legyen és a telefonvonal másik felén lévő személy is meg tudja azt rajzolni látatlanban is.

Magam is úgy tanítok, hogy ha oktató célzattal rajzolok, akkor amit a rajzolás közben megmutatok, azt szóban is kimondom.

Szóval ezek miatt érdemes alapnak, bázisnak kell tekinteni a kockológiát. De mi is az „alap”? Az épületeknél az építkezés az alapozással kezdődik, majd ez az alap az épület teljes életciklusán át tartja, hordozza az egész épületet. Ha az alap megsérül, akkor a felette lévő szerkezetek is sérülhetnek.

Tehát a szabadkézi rajzoláshoz elengedhetetlenül fontos az az alap, amit a kockológia nyújt. Akár tájat, csendéletet, portrét, vagy aktot rajzolunk.

A valóságban meglévő háromdimenziós tér papíron való kétdimenziós ábrázolása nem egyszerű feladat. A ceruzát, tollat, vagy ecsetet használó ember számára szükség van megfelelő ismeretekre, hogy a kezében lévő rajzeszközt megfelelően tudja irányítani.

A művészettörténetet tanulmányozva láthatjuk, hogy a történelem során folyamatosan kutatták ezeket az ismereteket. A vizsgálódások eredményeképpen megfigyeltek bizonyos szabályszerűségeket, amik segítségével a rajzolás fejlődése létrejöhetett.

Én ebben az oktató anyagban és a rajz tanfolyamaimon is ezeket az ismereteket szeretném átadni az érdeklődőknek, tanítványoknak. Ebben segítségemre vannak a rajzolásban és a rajz tanításában megszerzett saját tapasztalataim is. Ezek együtt lehetőséget nyújtanak arra, hogy a szabadkézi rajzolás bárki számára megtanulható legyen.

Ehhez a tanuláshoz kívánok segítséget nyújtani ebben az írásban.

Hogyan tanítom én a rajzot?

Először is azt mondom, hogy nem csak azt kell lerajzolni, amit látunk, hanem azt, amit látunk és a látványról tudunk.

A valóságban meglévő háromdimenziós tér papíron való kétdimenziós ábrázolása nem egyszerű feladat.!

A fényképezés számára nem probléma, mert a fényképező objektívján keresztülhaladó fényinformációt a megfelelő érzékelők egy pillanat alatt letapogatják és létrehozzák a képet.

Az emberi kéz képalkotása azonban nem ilyen egyszerű, de menjünk csak sorban:

A fényképező megörökíti mindent, ami a látóterében van. A rajzoló ember viszont ki tudja választani – sokszor ki is kell választani – a látványból azt, amit a rajzon szerepeltetni akar.

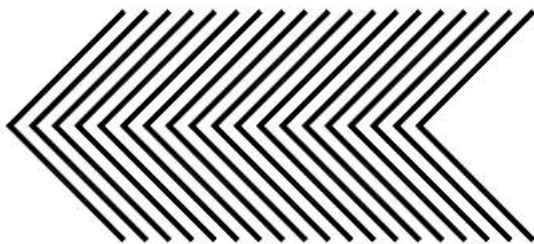
Például: a rajz felvételin összeállítanak egy beállítást mondjuk mértani testekből, bútorokból, paravánokból, stb. Van ahol a beállítást körbeülik a rajzoló. Ilyenkor nyilván nem rajzoljuk be a beállítás túloldalán ülőket, akik azért benne vannak a látványban. Más esetekben a beállítást úgy helyezik el, hogy a kép háttérében láthatóak a beállításba nem igen beletartozó tárgyak, pl. egy konnektor, vagy egy mosdókagyló és csap a falon.

Tipikusan egy építész felvételin, ahol a beállításban szereplő mértani testek és bútorok megfelelő lerajzolása a követelmény, abszolút nincs szükség a véletlenül ott lévő konnektor, vagy csaptelep megrajzolására. Ezekre a döntésekre csak az emberi agy képes a megfelelő gondolkodásmód kialakulása után.

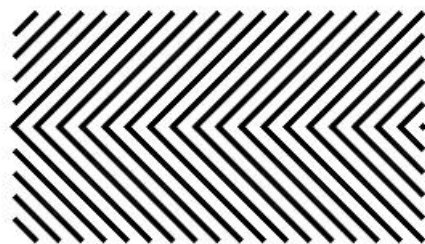
Mi, akik rajzolunk, emberek vagyunk. A szemünkkel látunk, a kezünkkel rajzolunk, amiben pl. egy ceruzát tartunk, amivel egy rajztáblára rögzített papírra rajzolunk, miközben egy rajzbakon ülünk. Mennyi tényező, mennyi lehetőség, ill. hibalehetőség, igaz?

Ahhoz, hogy tisztában legyünk azzal, hogy valójában mit látunk, ismernünk kell a szemünk, látásunk tulajdonságait. Gondoljunk csak az úgynevezett „optikai csalódás” jelenségeire, amikor a különböző geometrikus, vagy színes ábrákkal megtévesztjük a szemünket. Ha ismerjük ezeket a „trükköket”, akkor tudjuk, hogy milyen jelenségekről van szó. Ha nem, akkor jót nevethetünk a becsapós illúziókon.

Nézzünk két példát:

1. ábra

2. ábra

Az 1. ábrát nézve úgy tűnik, mintha az ábra magassága jobbra csökkenne. Ennek az oka, hogy a ferde vonalak megvezetik a szemünket. Optikailag becsapnak bennünket.

A 2. ábra azzal módosult, hogy függőlegesen lezártuk az ábra bal és jobb oldalát, s ez az oldalsó lezárás ad annyi viszonyítási alapot a szemünknek és agyunknak, hogy már nem, vagy csak nagyon kicsit érezzük összetartónak az ábrát alulról és felülről határoló széleket.

Ezek saját ábráim, de akit érdekel, az a Wikipedia weblapjának „optikai csalódások” oldalán találhat még számos érdekes példát.

Az optikai csalódás egyrészt a szem biológiai, fizikai tulajdonságai miatt, másrészt az évezredek alatt belénk kódolódott információk miatt jön létre. Ezek a „kódok” egyébként megkönnyítik a mindennapi életünket. Például a vörös színű dolgokhoz óvatosabban viszonyulunk, mert a vörös szín forróságot, vagy veszélyt jelenthet (tűz, vér). Kék szín meg hideghez kapcsolódik az agyunkban (víz, jég, ég), stb.

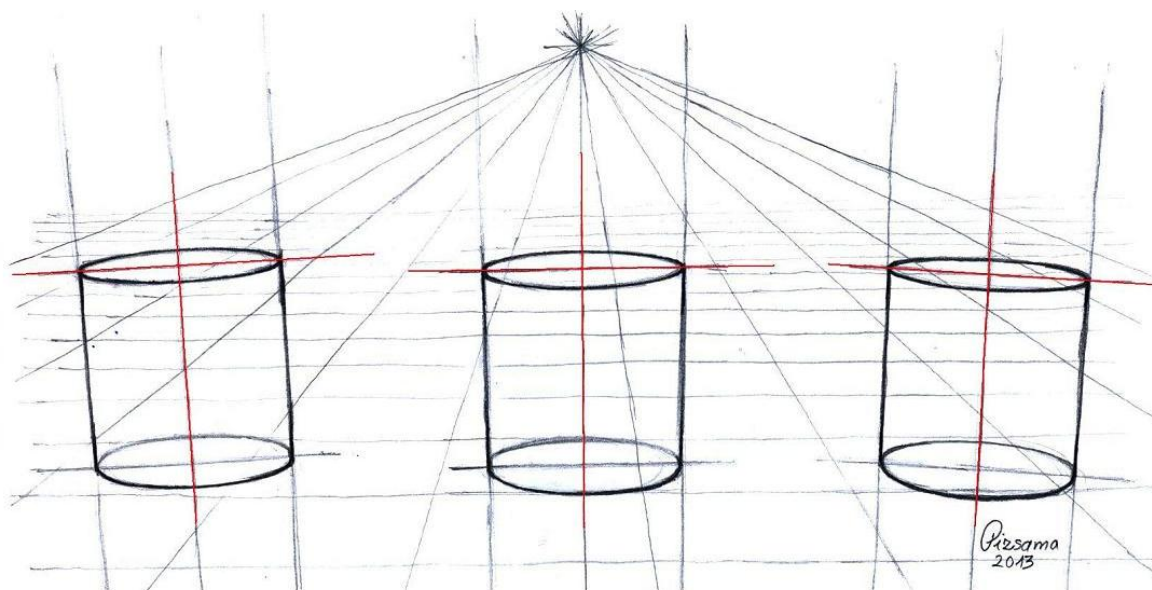
Egy másik nehézség a szabadkézi rajzolásban, hogy a teret egyszerre két szemmel látjuk, ezáltal jobban érzékeljük, mint ha csak egy szemmel néznénk. Ez ösztönösen jó, de a rajzolás szempontjából hátrányt jelenthet, az evidensnek tűnő térélményt nehéz a rajzon is létrehozni. Például nagyon jellemző, hogy ha megkérem a tanítványaimat, hogy tegyék a ceruzájukat olyan szögben maguk elé, amilyen meredeknek látnak egy éle a beállításban, akkor a ceruzát párhuzamosra állítják az adott él valóságos térbeli helyzetével. Hát persze, mert az ember ösztönösen érzi a teret, de így csak ismétli a valóságot, nem hozza létre azt a transzformációt, ami a rajzolást segíthetné. A helyes az lenne, ha a ceruza a nézési irányra merőleges síkban, az úgynevezett képsíkba simulna bele, s ott mutatná a valóságos él meredekségét. Ezt a módszert is tanulni kell!

Harmadik nehézségként azt említhetnénk meg, hogy míg a térlátásunk majdnem 180° , addig élesen csak kb. 3° -os szögben látunk. Ezáltal a valós térnek mindig csak egy kis szeletét látjuk, míg a rajzon egyben kell jól ábrázolnunk az egész teret. Példaként említhetnék egy olyan esetet, amikor három henger van egymás mellett a négyzethálós járólapon, a földön, mondjuk oldalra 1-1m távolságban egymástól. Egyszerre nem látjuk élesen mindegyiket, csak úgy, hogy ha mindegyikre külön ránézünk. Ezáltal a látványt így kellene helyesen ábrázolnunk, ahogyan a 3. ábrán látjuk.

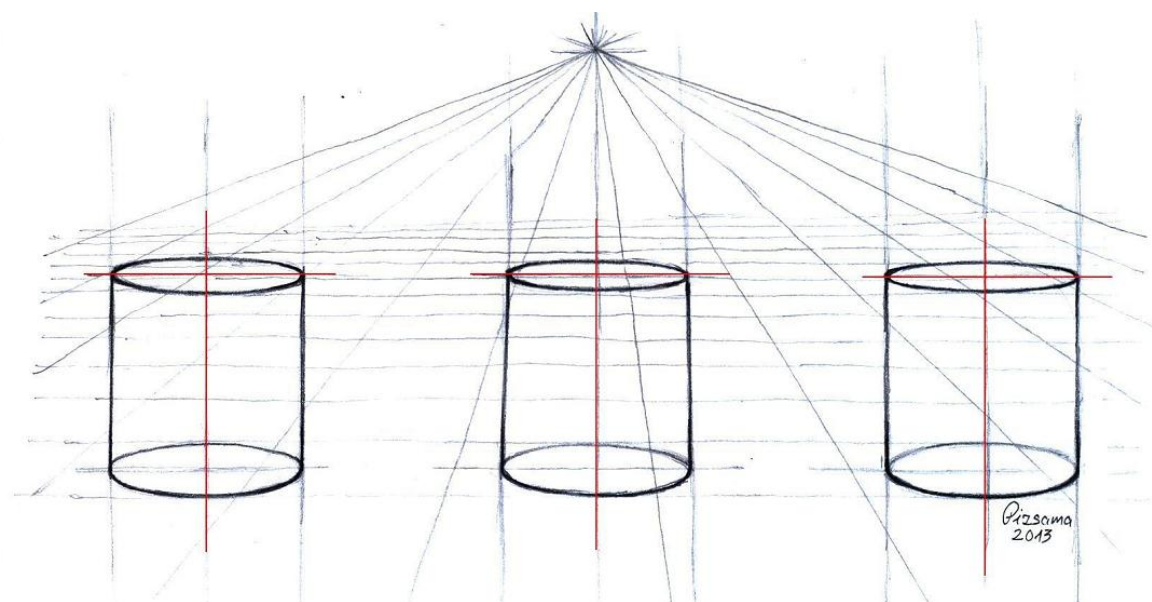
Ha a 3. ábrán megfigyeljük a hengereket, akkor a hengerek véglapjait olyan ellipsziseknek látjuk, amelyek ferdén látszanak a padló vonalaihoz képest. Ha ezt így ábrázolnánk, akkor elég furcsán nézne ki a rajzon, nem?

A 4. ábrán az látható, hogy sokkal természetesebb a látvány. Igaz, hogy nem teljesen a valóságot ábrázoltuk így, de mégis életszerűbbnek tűnik így a rajz.

A valóságos látvány és a szabadkézi rajz közötti váltás miatt adódó problémákat az úgynevezett „ábrázolási” konvenciókkal küszöbölhetjük ki. Erről majd a későbbi anyagokban még részletesen írok.

3. ábra

4. ábra

Tegyük fel, hogy tisztában vagyunk a szemünk, látásunk működésével, korlátaival. Ezek az ismeretek tanulhatók. Mivel tanulunk? Az agyunkkal. El is jutottunk a legfontosabb dologhoz: **az agyunk irányítja a rajzolást**. Az agyunkba jut el a szemünkből az információ, s az agyunk adja ki a megfelelő parancsot az idegpályákon keresztül az izmoknak, amik a ceruza mozgását elvégzik.

A következő tényező az, amit sokan csak „kézügyességgént” szoktak emlegetni. Ez nem más, mint ideg-izom kapcsolatok összessége. Az agy az idegpályákon keresztül küldi a parancsokat az izmoknak. Ezek a folyamatok csakúgy, mint a sportban, a rajzolásban is fejleszthetők, szintén megfelelő ismeretek alapján. Ezzel majd a későbbiekben foglalkozok, most inkább nézzük tovább a szabadkézi képalkotás nehézségeit!

Probléma az is, hogy míg a fényképezőgép egy pillanat alatt rögzíti a képet, addig nekünk időben és térben, illetve pontosabban síkban lineárisan haladva kell megrajzolnunk a rajzunkat. Tehát az üres lapon egymás után tudjuk csak húzni a vonalakat. Annál könnyebb lesz a dolgunk, minél több helyesen megrajzolt vonal lesz a rajzunkon, mert annál több támpontunk lesz, amihez tudunk viszonyítani.

Mielőtt elkezdtem a rajzot tanítani, még nem tudtam ennyire tudatosan rajzolni, mint most. Azelőtt mindig nagyon nehezen kezdtem el a rajzokat. Csak ültem az üres lappal szemben, ami egyszerűen félelmetes volt számomra, de nem tudtam, hogy miért. Miután sikerült rászánni magam az első vonalakra, egyre jobban belemelegedtem a munkába és élvezetessé vált a rajzolás. Az eleje viszont kínszenvedés volt számomra.

Ma már ismerem az okát: akkoriban nem tudtam, hogy hogyan kezdjek el rajzolni egy rajzot. Most már tudom, hogy hogyan építsek fel a rajzban támpontokat, amihez képest majd meg tudom rajzolni a következő vonalakat. Ha most leülök rajzolni, akkor könnyedén megy a kezdés és a folytatás is. Természetesen a rajzaim is sokkal jobbak, mint azelőtt.

Nem ügyesebb lettem, hanem okosabb! Mindezt annak köszönhetem, hogy tanítom a rajzot. Az nem tud másokat tanítani, aki maga sem érti az anyagot!

Tanárképző főiskolás koromban történt velem egy érdekes eset. A csoporttársaim kérdeztek tőlem valamit, amit senki sem értett meg órán. Ábrázoló geometriáról volt szó. Mondtam, hogy én érte, majd elmondom nekik. A kollégiumban bementünk a csoporttársaimmal (csupa lány volt) a tanulóba, én kiálltam a táblához és elkezdtem volna magyarázni a feladatot. Csak volt egy kis bökkenő: nem jutott eszembe semmi. Majd elsüllyedtem szégyenemben, de erről csak én tudtam. Akkor és ott eldöntöttem, hogy ezt a kínos helyzetet meg kell oldani, nincs mese. Veszélyhelyzetben mindig nagyobb teljesítményre képes az ember, mint normálisan. Hát igen, az adrenalin!

Szóval elkezdtem gondolkodni és sikerült megoldani a feladatot. Ott a táblánál a többiek szeme láttára találtam ki a megoldást. Észre sem vették, hogy előzőleg nem is tudtam. Nekem ez hatalmas felismerés volt önmagammal kapcsolatban.

Ha valamit meg akarsz érteni, vagy jól tanulni, akkor próbáld meg elmagyarázni és megtanítani másnak!

Én ezt csinálom a rajzban, a karatében, fazekas korongozásban. Nehéz, de megéri!

Talán ezek voltak a lényeges dolgok a rajzolás nehézségeivel kapcsolatban.

Most kezdjük el megkeresni az eszközöket és módszereket a tudásunk fejlesztésére!

A kézügyesség fejlesztése

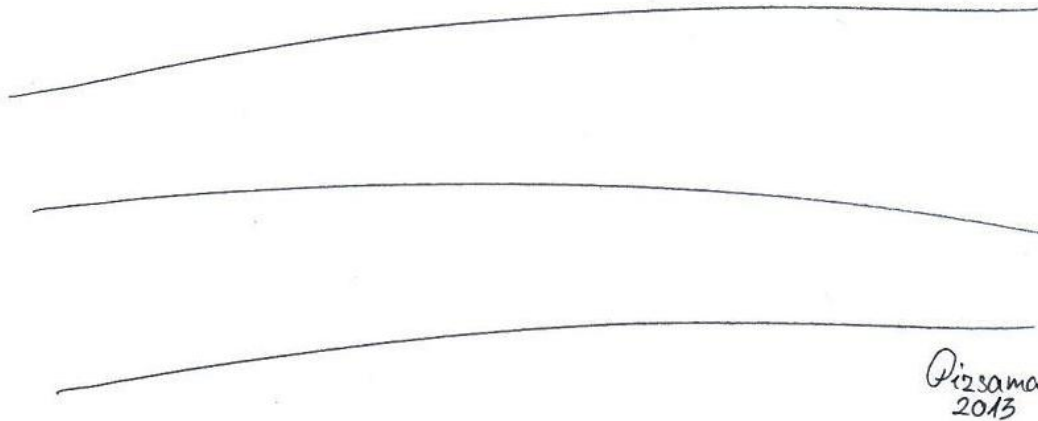
Feladat:

Egy A3-as rajzlapra húzzál ceruzával néhány (4-5 db) egész rajzlapon átmenő olyan egyenes vonalat, amilyen egyeneset csak tudsz!

Addig ne olvasd tovább, amíg nem húztad meg a vonalakat!

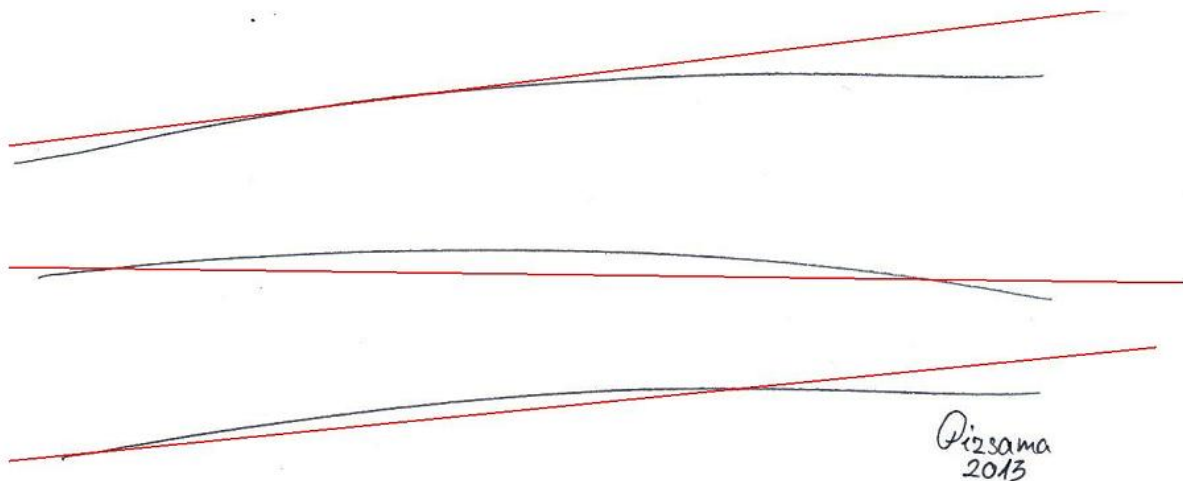
Ha készen vagy, lapozz tovább!

Ha a tapasztalataim most is igaznak bizonyulnak, akkor kis túlzással ezt láthatjuk:

5. ábra

Ezután egy vonalzó segítségével mindegyik vonalra húzzál egy másikat, ami referenciavonalként megmutatja, hogy mennyire egyenes vonalat sikerült rajzolnod!

6. ábra

Ez azért történik, mert az ösztönösen húzott vonalat az ösztönös mozgásunkkal húzzuk meg, ami természetes mozgásnak felel meg, pl. a csukló, vagy könyök, mint forgástengely működik, ezért nem egyenes lesz a meghúzott vonalunk, hanem körív.

A gyakorlás során ezt a berögzült mozgásformát kell kiküszöbölni tudatos feladatokkal!

Először nézzük meg, hányféleképpen tudunk meghúzni egy vonalat?

A tapasztalatom szerint a kezdő, tapasztalatlan rajzolóknak vonalhúzó kultúrájára két módszer jellemző:

1. gyors, lendületes vonal (a fent említett példa) – íves vonal lesz belőle
2. néhány cm-es kis bizonytalan szakaszokból álló (un. szőrözös) vonal – vastag, sok vonalból álló, bolyhos fonalhoz hasonló vonal lesz belőle

Ezek közül egyik módszer sem jó általában, mert így a vonalak ferdek, bizonytalanok, vastagok, stb. lesznek. Természetesen mindig vannak kivételek, csodák, véletlenek, ezt ne feledjük! ☺

Nézzük meg, hogy miért is? Gondoljunk a kerékpározásra! Képzeld el, hogy mész a kerékpárral, egyszer csak mereven megragadod a kormányt, nem egyensúlyozol vele tovább! Mi fog történni? Elkanyarodsz az egyenes iránytól és lemész az útról, illetve feldőlsz a kerékpárral. Az 1. példában is ez történik: a gyors, lendületes vonalhúzásnál elveszted a kontrollt a mozgás felett, ezért ferde lesz a vonal.

A 2. példánál pedig gondold azt, hogy az udvaron van téled egy kő a földön, mondjuk 5 m-re! Ehhez a kőhöz kell neked odamenned úgy, hogy egyik lábadat közvetlenül a másik elé teszed és csak a lábadat nézheted! Mi fog történni? Az, hogy amikor közel érsz a kőhöz, csak akkor kerül bele a kő látóteredbe, s akkor próbálsz majd meg az addigi ferde irány kikompensálni. Ha visszatekintesz, akkor a lábnyomaid egy görbe vonalú lábnyomsort hagytak a talaj homokjában.

Hogyan lehet egyenes vonalat húzni?

Mondok rá gyakorlatokat:

1. Tegyé a rajzlapra egy hosszú vonalzót, majd e mellett kb. fél cm-rel próbálj meg vonalat húzni folyamatosan, megállás nélkül olyan lassan, amennyire lassan csak tudsz! A vonal húzása közben bátran korrigáld a mozgásodat, mintha csak kerékpároznál. Minél jobban megy, annál gyorsabban húzhatod majd a vonalaidat, de ne akarj túl gyors lenni!

2. Biztosan sportolsz valamit. Ha nem, akkor pedig láttál már sportolót. Mit csinál egy teniszező az adogatás előtt? Néhányszor lepattintja a labdát a földre, néhányszor ütővel leüti a labdát a földre. Mintát vesz a labdáról, az ütőről, „beidegzi” a testét, kezét a tökéletes szervához! Vegyünk róla példát!

A ceruzád rajzlapra érintése nélkül végezz néhány oda-vissza rajzoló mozdulatot a papír felett a papír teljes szélességében! Amikor már érzed a mozdulatot, hogy egyenesen megy a kezed, akkor érintsd finoman a papírhoz a ceruzádat és így végezd tovább a gyakorlatot!

Én először ezt a két módszert javaslom gyakorolni! Látható, hogy egymástól eltérő jellegű mozgásformákról van szó, pont ezért fontos, hogy mindkettővel megtanulj egyenes vonalat húzni!

A tanítási módszereim között megtalálhatók más témakörökben is az ilyen „végletek”, „szélsőségek”, „határok”. A későbbiekben lesz még róla szó!

Ha a fenti gyakorlatok már jól mennek a neked legkényelmesebb irányokba, akkor nehezsítsünk egy kicsit!

Az A3-as rajzlapodon egymástól jó messze helyezz el pontokat, majd ezeken a pontokon átmenő egyenes vonalakat húzzál! A vonalak minél szebbek, minél egyenesebbek legyenek!

Nagyon fontos: az egyenesek nem ponttól pontig, hanem az egyik ponton át a másik ponton keresztül menjenek, tehát mindkét irányban centiméterekkel menjenek túl a pontokon! Tehát **nem szakasz, hanem egyenes** legyen!

Ahhoz, hogy jobban megértsd, hogy mit szeretnék, nézzünk egy kis matematikát!

Mi a „pont”?

A matematikában a pont lényegében egy helyet jelöl, amelynek nincs kiterjedése és a mérete is minden irányban nulla. Ez azonban csak értelmezés és nem definíció. A pont fogalma mindenki számára másképp jelenhet meg.

A rajzban általában két rövid, egymást metsző vonallal jelöljük. A szabadkézi rajzban ez elég csúnyán mutat a rajzlapon, ezért én úgy tanítom, hogy ha valaki egy pontot akar megadni, akkor két hosszú egyenes metszéspontjaként adja meg. Természetesen az adott egyenesek általában egy tárgy élét, szélét jelölik, ezért egyébként is indokoltá válik a meghúzásuk a rajzban.

Mi a „vonal”?

„A vonal szélesség nélküli hosszúság.”*

Mi az „egyenes”?

„Egyenes vonal az, amelyik a rajta levő pontokhoz viszonyítva egyenlően fekszik.”*

* Euklidész: Elemek / Mayer Gyula fordításában/

Tehát az egyenes egy olyan vonal, ami a térben végtelen hosszú, jön valahonnan, egyszer csak rásimul a rajzlap síkjára, nyomot hagy rajta, majd elhagyja azt és megy tovább a térben. A lényeg nálam: **az „egyenes” nem „szakasz”!**

Mi a „szakasz”?

Az egyenes két pontja közötti rész.

A rajzban az egyenest el metsző két másik egyenes közötti részt hívom szakasznak.

Miért fontos ez?

Én a szabadkézi rajzoláskor a tanítványaimtól „szerkesztő egyeneseket”, tehát halvány, ezáltal „fejleszhető”, az egész rajzlapot átfogó hosszú egyenes vonalakat kérek.

Ennek több hozadéka is van:

- A hosszú szerkesztő egyenesként megjelenő vonal sokkal jobban mutatja az irányát.
- A hosszú egyenes bebizonyítja önmagáról, hogy nem görbe. Egy rövid vonal ezt nem teszi. Ezáltal már a rajzolás közben felismerhető, hogy egyenes, vagy nem egyenes az a vonal, s ha nem egyenes, akkor rögtön kijavítható.
- A hosszan meghúzott vonalak, szerkesztő egyenesek olyan összefüggésekre fognak rávilágítani, amelyeket rövidebb vonalak nem mutatnak meg, így azokat észre sem vennénk.

Fent említettem, hogy a szerkesztő egyenesnek olyannak kell lennie, hogy „fejleszhető” legyen. Mit is értek ez alatt? Lássuk:

Nézzük meg a rajzolás folyamatát!

Van egy üres papírlapunk, amin létre kell hoznunk a rajzunkat. Az üres papírunkon nincs semmi viszonyítási lehetőségünk a papírlap szélein kívül. Ahhoz, hogy helyes legyen a rajzunk, összehasonlíthatóvá kell tennünk a beállítás látványával. Egy üres papírt még nem tudunk hasonlítani semmihez. Ahhoz rajzolni kell valamit a papírra, nyomot kel hagynunk rajta vonalak magrajzolásával. Tudunk egyből jó helyre, jó irányba rajzolni vonalakat? Legyünk realisták és mondjuk ki bátran, hogy NEM.

Ha nem jó helyre húzunk egy vonalat, akkor az feleslegessé válik, miután felfedeztük, hogy nem jó, s helyette megrajzoljuk a helyesebbet. Ahhoz, viszont, hogy a helyesebb vonal létrejöhessen, kellett a rossz! A már feleslegessé vált rossz vonal segítségével tudtuk jó helyre megrajzolni a jót. Érdekes nem? Mit csinálunk a feleslegessé vált vonalunkkal? Kiradírozzuk?

Nem biztos, hogy a radírozás a legjobb megoldás, mert egyrészt rengeteg időt veszünk, ha állandóan radírozzunk, másrészt pedig a radírral nem csak a felesleges vonalat töröljük ki, hanem a környezetében lévő többit is, amik között van olyan, amire szükségünk van. Azt meg javítgassuk vissza? Idő, idő, idő!

Másrészt a radírozással beleronszolunk a ceruzás rajzunk szép vonalhálózatába, tónusozásába, ami a rajz esztétikai értékét rontja. Mi akkor a megoldás?

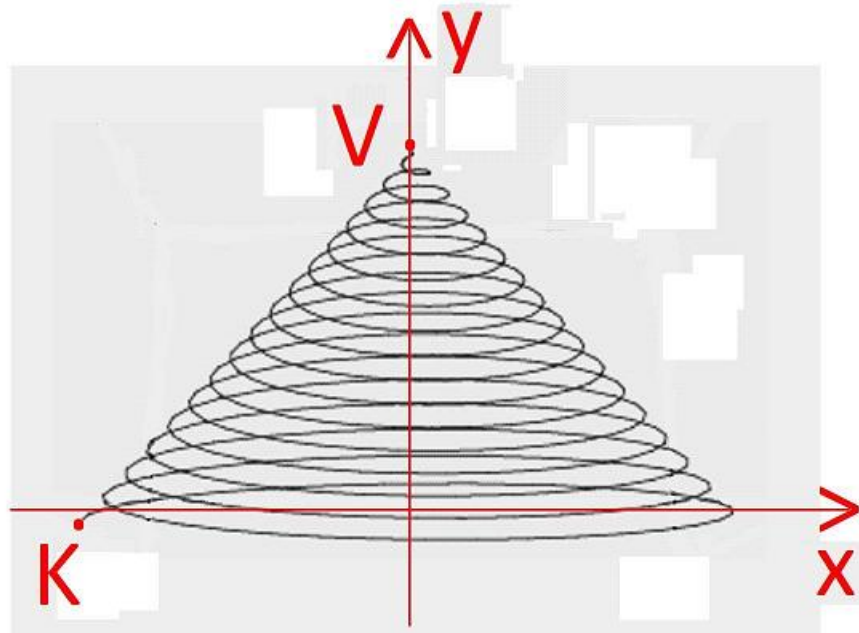
Rajzoljunk olyan halvány szerkesztő vonalakat, amik akkor is benne maradhatnak a rajzba, ha nem jó helyen vannak. Ha elég halványak, akkor teljesen beleolvadnak majd a ceruzás rajz összképébe. A rajzolás folyamatában pedig azok a vonalak, amik jó helyen vannak, úgymint egyre többször kerülnek megerősítésre felülhúzás által. Ezáltal fog kiemelődni a helyes rajz a szerkesztő egyenesek, vonalak tömegéből.

Akkor végül is hogyan rajzolunk? Véleményem szerint a főbb lépések ezek lesznek:

- megfigyeljük a beállítást
- szabályt keresünk rá
- rajzolunk
- ellenőrzünk
- javítunk
- megerősítünk
- stb.

Ezeket a lépéseket állandóan ismételjük, de nem feltétlenül ebben a sorrendben. Így találhatunk a beállítás és a rajz között viszonyítási, összehasonlítási lehetőségeket és ezáltal fejlődik fokozatosan a rajz abba az irányba, hogy a lehető legtökéletesebben adja vissza a beállítás látványát.

Ha ezt a folyamatot ábrázolni szeretnénk valahogyan, talán olyan lenne, mint egy felfelé szűkülő spirál. A spirál egy köre a fenti ciklus, a lehető legtöbb szempontot vizsgálva. Amire körbe érünk, már nem ugyan oda értünk vissza, hiszen jobb lett a rajzunk, emelkedett a minőség, a spirálon már egy szinttel magasabban vagyunk. Újra elkezdjük az ellenőrzés-javítás játékot a következő körben, de mivel jobb lett a rajzunk, mint az előzőben, kevesebb szempontot kell figyelembe vennünk, kisebb lesz a kör. Így fejlődik a rajzunk, körről körre, egyik szintről a másikra fellépve, egyre szűkülő körökön át, amíg elérkezünk a fordított tölcsér alakú spirálunk csúcsára, ahol abbahagyjuk a rajzot. (7. ábra)

7. ábra

A spirál részei a következők:

- K** a rajzolás kezdete
- V** a rajzolás vége
- x** az rajzolási folyamat bonyolultsága
- y** a rajz minőségének emelkedése

Gyakorló feladatok:

A témakörhöz tartozó és a következő témakört előkészítő gyakorló feladatok:

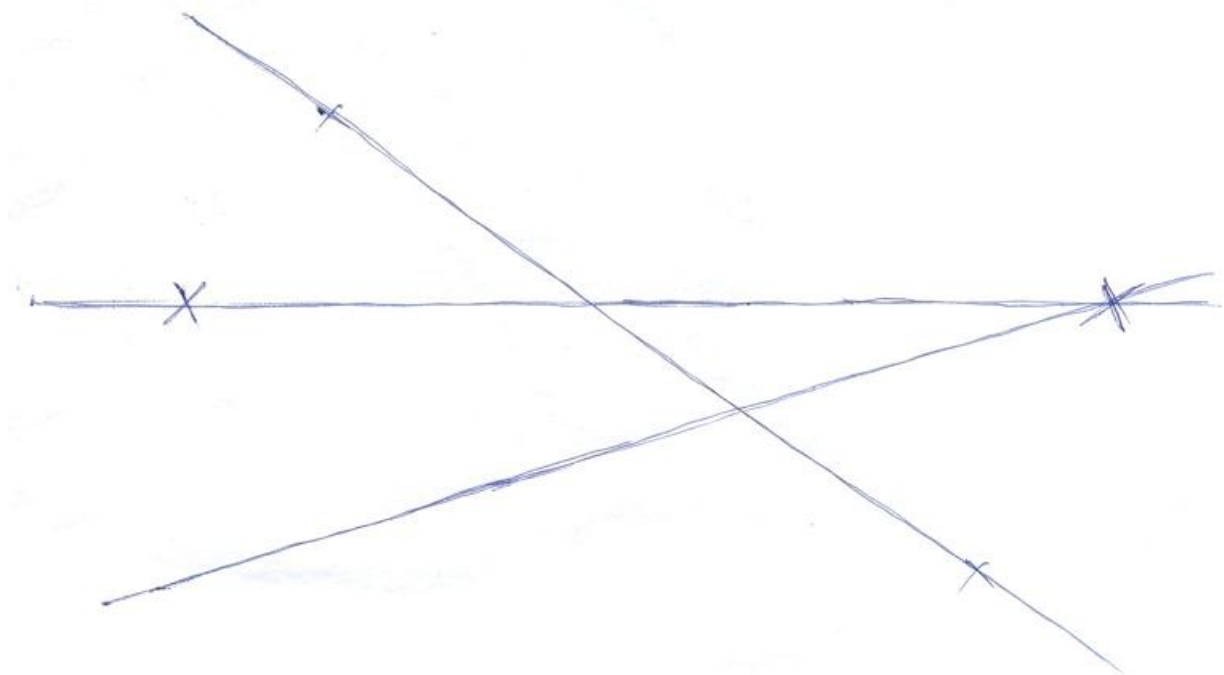
1. feladat

A fent leírt módszerekkel rajzolj annyi egyenes vonalat, amennyit csak tudsz! Legyen közöttük sok vízszintes és függőleges!

Először csak szabadon, aztán az A3-as rajzlapodon egymástól jó messze helyezz el pontokat, majd ezeken a pontokon átmenő egyenes vonalakat húzzál, hogy minél szebbek, minél egyenesebbek legyenek!

Nagyon fontos: az egyenesek nem ponttól pontig, hanem az egyik ponton át a másik ponton keresztül menjenek, tehát mindkét irányban lógnak túl a pontokon! Tehát nem szakasz, hanem egyenes legyen!

Addig gyakorolj, amíg nem tudsz egy A3-as rajzlapon bármilyen irányban szép, halvány, vékony egyenes vonalat húzni! Segítségképpen egy minta!

8. ábra

2. feladat

Ismerkedj a kockával! Rajzolj kockákat fejből! Az A3-as lapot osszad fel két részre, majd olyan hosszú szerkesztő egyenesekkel rajzolj kockákat, hogy szinte a lap széléig menjenek a vonalaid!

3. feladat

Ragassz össze hurkapálcából, vagy vékony keresztmetszetű lécből (barkácsboltokban kapható), vagy ha ez végképp nem sikerül, akkor kartonlapokból egy kockát! A kocka élének hosszúsága legyen legalább 20-30cm!

Rajzolj kockákat! Látvány alapján rajzold meg a kocka jellemző nézeteit. Gondolkozz el azon, hogy mik ezek! Próbáld alkalmazni a perspektíva általad eddig ismert szabályait!

A rajzolás arany szabályai:

Ne akarj egy rajzot egyből kő kemény, végleges vonalakkal megrajzolni, mert úgy nem tudunk javítani rajta és így valószínűleg nem fog jól sikerülni!

A rajz folyamatosan fejlődjön, fokozatosan váljanak egyre határozottabbá a vonalak!

Egy rajzot mindig úgy kell rajzolni, hogy ha a rajzolás során bármikor kiveszik a kezünkből, az befejezettek tünjön!”

Ha hibát fedezel fel a rajzodon, akkor bátran próbáld meg kijavítani!

Mindegyik rajznál törekedj arra, hogy szép, esztétikus legyen!

A radír használata ezeknél a feladatoknál SZIGORÚAN TILOS!

Ne lepődj meg, ha 20-30 rajzot is kell rajzolnod ahhoz, hogy végre lásd a pozitív változást! Az a lényeg, hogy legyen mindig fejlődés a gyakorlás során!

„Egy rajzot (tervet) befejezni sosem lehet, csak abbahagyni!”

Az oktató anyag többi fejezetét keresd a weboldalamon:

www.rajzelokeszito.hu

Tájékoztató a szerzői jogról:

A Tartalom szerzői jogvédelem alatt áll! Az ebben a dokumentumban, illetve a www.rajzelokeszito.hu webhelyen lévő Tartalmat (információk és képek) szerzői jog védi, és azok bármelyikének engedély nélküli felhasználása szerzői jogot vagy egyéb jogokat sért. Az APDC Bt. ide vonatkozó, írásos engedélye nélkül, az APDC Bt. által bejegyzett oldalakon található információkból vagy képekből csak egyetlen példány tölthető le ugyanazon számítógépre, kizárólag egyéni használatra és megjelenítésre, semmiképpen sem kereskedelmi célú felhasználásra, továbbá az adatok megváltoztatása, módosítása, megsemmisítése az APDC Bt. engedélye nélkül, szintén jogsértő cselekmény.

A teljes Tartalom szerzői jogvédelem alatt áll. Az APDC Bt. előzetes, írásos engedélye nélkül azok másolása, sokszorosítása, módosítása, megjelentetése, áttöltése, továbbítása vagy bármi módon való terjesztése tilos.

A szerzői jog megsértése bűncselekmény is, amelyet a törvény szabadságvesztéssel sújthat!